

מוסרט, אנטון אדריאן (1894-1946)

(Anton Adriaan Mussert). מנהיג ה'תנועה הנציונל-סוציאליסטית ההולנדית'. מ' היה מהנדס מים ראשי במחוז אוטרקט (Utrecht) והחל בפעילות פוליטית כאשר היה מזכיר ועדה שפעלה נגד חתימת חוזה בין הולנד לבלגיה, שלדעת הוועדה היה מזיק להולנד מבחינה כלכלית ולאומית (1925). הצלחתו בתפקיד זה דירבנה אותו לפעילות פוליטית. תחילה תמך מ' במפלגה הליברלית, ואולם, עם עליית כוחן של התנועות הפשיסטיות, יסדו הוא וחברו ון חילקרן את התנועה הנציונל-סוציאליסטית (14 בדצמבר 1931). מ' לא הזדהה הזדהות מלאה עם המפלגה הנאצית הגרמנית, אלא שאף למזיגה של לאומנות וסוציאליזם. בתוכניתו כלל אומנם סעיפים רבים שאובים מן המפלגה הנאצית הגרמנית, ואולם, השמיט את כול הסעיפים שדנו ביהודים. מ' היה מארגן מוכשר, ובעוד ששאר המפלגות והתנועות הלאומניות בהולנד היו קטנות ביותר הצליח מ' לרכוש את אהדתם של חוגים רחבים שראו בו נציג לגיטימי של הזרם הימני בפוליטיקה. ואולם, במרוצת הזמן התחזק האגף הרדיקלי במפלגתו ומ' נאלץ להתאים את עצמו להקצנה זו, ולאמת, בין השאר, עמדה אנטישמית, והיא הלכה והחריפה. אחרי פרעות 'ליל הבדולח' בגרמניה (9-19 בנובמבר 1938) הגיש מ' תוכנית 'לבית לאומי יהודי' בשלוש הגוונות

(Guiana) באמריקה התיכונית (שהיו מושבות של הולנד, בריטניה וצרפת), אך ההנהגה הנאצית הגרמנית כלל לא הגיבה עליה. עם כיבוש הולנד בידי הגרמנים במאי 1940 קיווה מ' למלא תפקיד מרכזי באירופה החדשה. הוא הציע להקים במסגרת ברית המדינות הגרמנית מדינה של הולנד רבה, שתכלול גם את בלגיה וצפון צרפת. הגרמנים דחו את הצעותיו וגם נזהרו מלתת לו ולתנועתו השפעה על הממשל. הם לא ראו בו תועלת משום שהעם ההולנדי שנא אותו, והוא לא היה מהימן דיו בעיניהם וגם לא שלט דיו בתנועתו. רק בסוף שנת 1942 הותר למ' לקרוא לעצמו 'מנהיג העם ההולנדי' (Leiter des Niederlandischen Volkes), תואר חסר תוכן ממשי. האגף הקיצון במפלגתו, שדגל בסיפוח הולנד לגרמניה, חתר תחת עמדתו אצל הגרמנים. הצטרפות כ-25,000 איש לופן-ס"ס היתה למורת רוחו. גם רדיפות היהודים לא היו מקובלות עליו והוא ניסה להציל כמה מידידי היהודים. אך למעשה היה חסר אונים, נאלץ לשתף פעולה עם הגרמנים והם זילזלו בו.

בתוך המלחמה נעצר מ', נשפט, הורשע בבגידה ובשיתוף-פעולה עם האויב והוצא להורג.